

IDA-HARJU KOOSTÖÖKOJA LEADER 2014-2020 STRATEEGIA KOOSTAMISEKS

TÖÖ ISELOOM

1. Hetkeolukorra ülevaade ja analüüs (*mis töögrupi valdkonnas toimub, millised on riiklikud ja maakondlikud suunad ja prioriteedid ning millised on piirkonna kitsaskohad*)
2. Valdonna asjaosaliste ootused (*sh ka analüüs, millised ootused on realistlikud ja millised mitte*)

3. Tegevussuunad (prioriteetide järjekorras – mis on kõige olulisemad teemad, mida peaks toetama).

LEADER tegevusgruppidel on suund konkreetsemate strateegiate poole, seega võiksid välja tulla **konkreetsed tegevused**, mida toetada. Toetatavate tegevuste juurde ka tegevuste loetelu, mida kindlasti EI peaks toetama.

4. **Visioon ja strateegilised eesmärgid** (NB! Rõhk eesmärgi sõnastamisel – mis on see olukord, mida soovitakse valdkonna/teema lõikes saavutada. Antud punkt haakub eelmisega – kui on olemas tegevused, mida soovitakse toetada, siis peaks välja tulema ka laiem eesmärk, mida tegevused aitavad saavutada või seisund, milleni toetatav tegevus aitab jõuda)

5. Valitavate tegevuste mõõdikud ja sihttasemed + võimalikud hindamiskriteeriumid (*või töögrupi juhi põhjendatud ettepanek*). Antud andmed on sisendiks lõplike meetmelehtede ja hindamiskriteeriumite kujundamisel. Oluline on ka töögrupi poolt sisend, kuidas lühi- ja pikas perspektiivis hinnata, kas toetatud tegevused on aidanud eesmärki saavutada.

6. Arutelu tulemus (*või töögrupi juhi põhjendatud ettepanek*) toetusprotsendi suuruse osas – kas eelistatakse madalamat protsenti (taotleja vastutus suurem, rohkem taotlejaid saab toetust) või maksimaalset (st saavad vähesed suured objektid, taotleja enda panus minimaalne).

Infoks: Käesoleval perioodi langetas Ida---Harju Koostöökoda maksimaalset toetusmäära 90% pealt 85% peale, et suurendada taotlejate panust ja vastutust.

7. Arutelu tulemus (*või töögrupi juhi põhjendatud ettepanek*) toetusraha jagunemise üle valdkonniti ning maksimaalsete toetussummade kohta – niipalju kui see olemasolevate andmete puhul võimalik on.

8. Arutelu tulemus (*või töögrupi juhi põhjendatud ettepanek*), millised piirangud taotlemisel on vajalikud (miinimum/maksimum toetussumma, lisadokumendid jms) Tänapäev seis: ELÜPS Võimaldab hinnata ka ainult projektiideed ilma lisadokumentideta.

9. Töögrupi tööprotsessi kirjeldus (sh koos töötundide arvuga).

SISU

- Kokkuvõte
- Hetkeseis ja taust
- Valdonna asjaosaliste ootused ja tegevussuunad
- Visioon ja strateegilised eesmärgid
- Valitavate tegevuste mõõdikud
- Arutelud töörühma koosolekutel
- Hindamiskriteeriumid

KOKKUVÕTE

Ida-Harju tegevuspiirkonnal on üks olulisemaid rolle kogu Eesti ja Harju maakonna turismi arendamisel. Ida-Harjumaale jääb Kõrvemaa maastikukaitseala, mis on üks unikaalsemaid loodusmaastikke kogu Eestis. Siinsed põnevad maastikuvormid, imekaunis loodus ja mitmekesine taime- ja loomariik on suure potentsiaaliga loodusturismi piirkond nii sise- kui välisturistile. Kõrvemaa maastikukaitsealale ja Põhja-Kõrvemaa looduskaitsealale on RMK poolt välja ehitatud matkarajad, telkimiskohad, lõkkeplatsid, vaatetornid, Aegviitu on võimalik sõita ühistranspordiga - elektrirongiga. Koostöös RMKga toimuvad Kõrvemaal erinevad spordisündmused. See kõik on aidanud kaasa, et siseturist on piirkonda juba avastamas, kuid välisturistidele on vaja Kõrvemaad turundada.

Paunküla veehoidla on tegevuspiirkonnas teine loodusturismi arendamise piirkond, kus samuti on olemas suur potentsiaal veehoidla äärne piirkond arendada välja puhkepiirkonnana.

Turismiettevõtluse edendamine on üks võimalusi piirkonnas ettevõtluse elavdamiseks ja uute töökohtade loomiseks. Oskuslik turundustegevus toob piirkonda rohkem turiste, kes jätavad siia raha, see omakorda tõstab piirkonna ettevõtete tulubaasi ning loob võimaluse uuteks investeeringuteks. Turismivaldkonna areng mõjutab positiivselt piirkonna elanike töö- ja sissetulekute võimalusi, tugevdab piirkondlikku identiteeti ning infrastruktuuri ja vaba aja veetmise võimaluste lisandumisest võidavad nii külastajad, kui paraneb kohalike elanike elukeskkond.

Ida-Harju Koostöökoja 2014-2020 strateegia koostamiseks käis koos turismiettevõtjate töörühm. Toimus 4 töötuba, kus arutelude käigus sõnastati visioon 2020 ja strateegilised eesmärgid. Töörühmas osalejad tõid välja probleemid, mis hetkel takistavad ja kirjeldasid ettevõtlusmeetme jaoks olulised põhimõtted, millega arvestada meetmelehtede kujundamisel.

Töörühma ettepanekud:

- Kujundada üks ja ühine ettevõtlusmeede, kus arvestatakse turismiettevõtluse eripära
- Ettevõtlusmeetme alla teha alameetmena koolitus- ja koostöömeede, mis võimaldab ettevõtjatel koostöö eesmärgil toetust taotleda
- Kujundada eraldi meede, kus taotlejaks on tegevusgrupp ise ja mis aitab piirkonna ettevõtjate koostööd tugevdada läbi ühistevõtmiste ja –turunduse.
- Ettevõtlusmeetme toetusprotsent on 60%, omaosalus 40%
- Ettevõtlusmeetme toetuse suurus on vahemikus 3000 – 25000 eurot
- Hindamiskriteeriumide kujundamisel arvestada taotlusprojekti innovaatsilisust ja uudsust, olemasolevate töökohtade säilitamist ja uute loomist, projekti ettevalmistust ning tegevuse sidusust ja jätkusuutlikkust.

HETKESEIS JA TAUST

Turismiettevõtluse, turismiatraktsioonide ja turismi toetavate sündmuste osakaal eelmisel programmiperioodil toetuse taotlejate hulgas Ida-Harju Koostöökoja tegevuspiirkonnas.

Perioodil 2007-2013 taotles toetust Ida-Harju Koostöökoja tegevuspiirkonnas 7 turismiettevõtjat, kes esitasid kokku 12 taotlusprojekti meetmesse „Tööd ja leiba“. Peamiselt taotleti ettevõtte hoonete renoveerimiseks, küttesüsteemide parandamiseks, köögitehnika soetamiseks ning inventari /toolid, jalgrattad, suusad) soetamiseks, kuid ka mänguväljaku ja parkla ehitamiseks ning reisibussi soetamiseks. Eesmärgiks oli pakutavate teenuste parendamine ja kvaliteedi tõstmine, teenuste hulga suurendamine ja mitmekesistamine ning seeläbi teenuste tarbimise suurendamine madalhooajal. Peale ettevõtjate said toetust ettevõtlusmeetmest 1 sihtasutus ja 1 mittetulundusühendus.

Kõige kõrgem aktiivsus toetuste taotlemisel oli Kose vallas, kus tegutseb ka kõige suurem arv turismiettevõtjaid. Kose valla piirkonnas said toetust Oxforell OÜ, kes esitas 4 taotlusprojekti ja parendas majutustingimusi, suurendas majutuskohdade arvu, lõi uusi töökohti ja tõstis teenuste kvaliteeti, mis omakorda aitas ettevõttel madalhooaja üle elada. Vikingforell OÜ esitas 2 taotlusprojekti, mille abil suurendas teenuste hulka ja planeeris uusi arenguid ettevõttele. Ramofei OÜ ehk Männiaru Puhkemajad taotles toetust küttesüsteemide uuendamiseks, mis on turismiettevõttele äärmiselt vajalik, et majanduskulusid kokku hoida. Rabav OÜ ehk Ajamaja taotles toetust teenuste mitmekesistamiseks, Ravila Mõis OÜ 2 toetuse abil sai mõisale köögi seadmed ja inventari, et paremat teenust pakkuda.

Raasiku vallast esitasid turismiettevõtjad kaks taotlusprojekti. Alleksi Peomaja OÜ korrastas toetuse abil maja ümbruse ja rajas parkla. OÜ Härma soetas toetuse abil reisibussi. Alleski Peomaja on hea näide sellest, kuidas ettevõtte renoveeris oma raja eest hoone ja toetust küsis korrastustöödeks. Anija vallas toetati sihtasutust Anija Mõisa Haldus, kus toetuse abil ehitati välja mõisaköögi küttesüsteem ja soetati köögiseadmed. Aegviidu vallas toetati MTÜ Kõrve Ring suusarajatraktori korda tegemisega, see on vajalik kõigile Kõrvemaa piirkonna turismiettevõtjatele, et nad saaksid oma teenust kvaliteetsemalt pakkuda.

Tähelepanuta ei tohi jätta ka taotlusprojekte meetmest „Kodukant korda“, kus toetust taotleti piirkonna turismiatraktsioonide renoveerimiseks, uute atraktsioonide projekteerimiseks ja väljaehitamiseks ning inventari soetamiseks. Kokku esitati 8 taotlusprojekti, esitajateks olid kas mittetulundusühendused, vallavalitsused või sihtasutus. Toetuse abil renoveeriti näiteks turismi toetavad objektid nagu Kose Gümnaasiumis asuva endise lasketiiru ruumid, kus nüüd asub Kose-Uuemõisa Koduloomuuseum ja MTÜ Kehra Raudteejaam on saanud toetust jaama hoone rekonstrueerimiseks eesmärgiga avada seal raudteemuuseum. Aegviidus on valminud toetuse abil madalseikluspark, mis toetab turismiettevõtlust.

Meede „Teeme koos“ võimaldas turismiettevõtjatel koos loodud mittetulundusühenduse abil taotleda toetust ühiste sündmuste läbiviimiseks või luua ühiseid infomaterjale piirkonnale.

Piirkonna turismiresurss

Ida-Harju Koostöökoja tegevuspiirkonna territooriumile jääb suur osa Kõrvemaa maastikukaitsealast, Tuhala looduskaitseala ja Paunküla veehoidla. Need kolm sihtpunkti

kõnetavad juba praegu siseturisti - Kõrvemaa kui spordi- ja matkapiirkond aktiivsele inimesele, Paunküla puhkuse- ja loodusturismi piirkond kalastajale ning matkajale ning Tuhala kui unikaalsete karstinähtustega maastik keskpunktis Tuhala Nõiakaevuga. Piirkond on kaetud ka rikkalikult kultuuriväärtustega nagu mõisad, kirikud ja muud arhitektuuriliselt huvitavad ehitused. Hea turundustegevusega ja kvaliteetsete tootepakettidega on võimalik piirkonnal areneda loodus- ja kultuuriturismipiirkonnaks ka välituristidele.

Tegevuspiirkonnas tegutseb kokku 17 ametlikult registreeritud (MTR mai.2014) turismiettevõtet. Peale majutusettevõtete on piirkonnas palju toitlustusettevõtteid, tegutseb arvestatav hulk aktiivse tegevuse pakkujaid ning olemas on 1 miniloomaaed (Polli Loomaaed) ja 1 teemapark (Viikingite küla). Peale otseselt turistide teenindavate ettevõtete on piirkonnas erinevaid koolitusstuudiod, huvi- ja külakeskuseid, kus on saab osaleda töötubades. Piirkonnas on ka erinevaid sündmuseid nagu ühised aianduspäevad Karla külas või Kiruveres Viikingifestival, mis perspektiivis võiksid kasvada ja saada rahvusvahelisteks sündmusteks.

Kose vallas on kõige enam majutusteenuse pakkujaid (11) ja toitlustuskohti (11). Siin on ka erinevaid turismiteenuse pakkujaid nagu töötubade pakkujaid, aiandus- ja agroturismi talusid, teemapark ja miniloomaaed. Samuti jääb Kose valda enim tuntud looduslikke ja kultuurilisi vaatamisväärsusi, neist tuntuim objekt on Tuhala Nõiakaev, mis 2012 aastal kuulutati ka Eesti Imeks nr 1. Kose valda jääb Paunküla veehoidla, mis on ajast aega olnud pealinnaregiooni kalastusharrastajate lemmikkoht kalastamiseks.

Anija vald asub Kõrvemaa maastikukaitsealal ja on tuntud kui loodusturismi piirkond. Kõrvemaa ulatub Voose ja Paunküla juures Kose vallani välja. Aegviidu-Anija valda läbi üks osa 65 km pikkusest suusa- ja matkarajast.

Anija valda jääb Kõrvemaa piirkonna suurim majutus- ja toitlustusettevõtte AS Sportland Kõrvemaa Matka- ja Suusakeskus, kus pakutakse erinevaid sportimis- ja vabaaja veetmise teenuseid ning korraldab suuri spordisündmusi.

Aegviidu vald asub Kõrvemaa maastikukaitseala keskel ja hellitavalt nimetatakse Aegviidut ka Kõrvemaa pealinnaks. Aegviidu on Eesti ajaloos olnud tuntud kui Tallinnlaste puhkuse piirkond oma unikaalse loodusmaastikuga, siin asub RMK Aegviidu Looduskeskus ja siit algavad või Aegviidut läbivad mitmed RMK korrastatud ja viidastatud matkarajad. Aegviidul on suur potentsiaal saada lemmikväljasõidu sihtkohaks ka välituristile, sest Aegviitu on võimalik reisida rongiga. Ühistranspordi olemasolu teeb Kõrvemaa piirkonna turundamise välituristile kergemaks. Aegviidus on 3 majutusteenuse pakkujat, Nelijärve Puhkekeskus pakub ka toitlustusteenust.

Raasiku vald on kõige väiksema turismiettevõtete arvuga ja siin piirkonnas ei ole ka maakonna olulises TOP-10 jäävaid vaatamisväärsusi, kuid ka selles piirkonnas on juba tekkinud turistile avatud teenusepakkujaid ja uuesti on avatud Udara dendropark, mis nüüd kannab Smaragd dendropargi nime.

Kitsaskohad Ida-Harju tegevuspiirkonnas turismi arendamisel

Märksõnaks on KOOSTÖÖ. Vajadus koostöö järele on kasvanud ja seda tunnetasid töörühmas osalejad, kes probleemina selle ka välja tõid. Piirkonnas on arvestatav hulk turismiteenuse pakkujaid, kuid puudub omavaheline side ja kuna koostööd ei tehta või koostöö on alles alguses, siis ei teata teise ettevõtte tegevustest eriti palju. Täna on koostöö vajalikkusest aru saadud ja enam ei võeta teist ettevõtjat kui konkurenti, kuid samas puudub tugev autoriteetne eestvedaja, kes ettevõtjad koostööle innustaks. Koostöö on võtmesõna.

Toimiv ettevõtjate koostöövõrgustik aitab lahendada üksiku ettevõtja jaoks olulise probleemi, turundamise erinevatele sihtturgudele ning toodete/teenuste müügi reisifirmadele, samuti aitab hea müügitöö äratada meedia tähelepanu.

ÜHISTURUNDUS, osalemine koos EASga erinevatel sihtturgude messidel, kampaaniates, olles EAS-ile partneriks. EAS on käesoleval programmiperioodil määranud riigile olulised sihtturud ja koostanud tegevuskava valitud turgudel turundustegevuste teostamiseks ning kaasab partnerina kas regioone, maakondi või piirkondlikke organisatsioone, kel on huvi vastaval sihtturul end turundada. Partnerlus tähendab seda, et organisatsioon toetab turundustegevust oma osalusega kust oodatakse külastajaid.

Kitsaskohaks on ka see, et tegevuspiirkonda on raske turundada Ida-Harjumaapiirkonnana, sest see ei kõneta ja sellest ei saada aru. Vaja on tugevat brändi!

Paljudes kohtades maailmas puudub eestlasele enestmõistetav puhas looduskeskkond, maailmas on palju inimesi, kes on nõus selle eest maksma.

Õhk, vesi, armastus! Kui sa ei kasuta seda ära, siis lähevad turistid teise kohta!

EESTI TURISM, HARJUMAA TURISM

Eesti majutusettevõtetes peatus 2014. aastal 3,1 miljonit sise- ja välituristi, mis oli 3,6% rohkem kui seni rekordilisel 2013. aastal. Majutatud siseturiste oli 1,1 miljonit (kasv 6%) ja majutatud välituriste oli 1,98 miljonit (+2%).

- Turistid veetsid majutusettevõtetes 5,8 miljonit ööd (+1,3%), sealhulgas siseturistid 1,89 miljonit ööd (+3,6%) ja välituristid 3,92 miljonit ööd (+0,3%).
- Siseturism kasvas nii suhtarvudes kui ka absoluutarvudes rohkem kui sissetulev turism, kuna sissetuleva turismi kasvu pidurdas tähtsusele teise välisuru – Venemaa turistide arvu langus.

Endiselt külastab kõige rohkem välituriste Tallinna (64,8%), teisena Pärnu linna (12,3%) ja kolmandana Tartu linna (4,4%). Maakondadest on Ida-Viru mk(4,0%) ja Saare mk (3,2%) enne Harjumaad. Harjumaad külastab 2,8% Eestit külastavatest välituristidest. Ülejäänud maakondi kokku külastab 8,3% välituristi, mis Tallinnaga võrreldes on marginaalne.

Harjumaad külastas ja ööbis kõige enam välituriste Soomest (56,9 tuhat), kuid ka Venemaalt tulnud turistide ööbimiste arv 2014 aastal kasvas (21,56 tuhat), kuigi Eestis üldkokkuvõttes vene turistide arv vähenes. Läti turiste ööbis Harjumaal 6630 ja sakslasi ööbis 2539.

Kõige enam külastatakse Eestit puhkusereisi eesmärgil, seega on Harjumaal k.a. Ida-Harju piirkonnal suur võimalus veelgi enam välituristide arvu kasvatada, pakkudes häid võimalusi looduses puhkamiseks. Nende 64,8% Tallinna külastava välituristi hulgas on vähemalt

pooled, kes soovivad 1-2 päevaseid tootepakette Tallinnast välja ja Harjumaa k.a. Ida-Harjumaa on selleks parim võimalus.

2014.a. ööbis Eesti majutusettevõtetes 1,1 miljonit siseturisti. Võrreldes 2013. aastaga kasvas nende arv 6% ehk 63 020 võrra. Siseturistide veedetud ööde arv oli 1,89 miljonit (+3,6%). Suurim külastajate arvu kasv oli Pärnus ja Tallinnas, kuid ka Harjumaal oli siseturistide arvu kasv 6%, mis on väga hea. Siseturistide veedetud öid oli Harjumaal 152639.

Eesti majutusettevõtete sissetulek majutusteenuste müügist kasvas 6% (184,7 miljonilt eurolt 2013.aastal 196,7 miljonini 2014.aastal).

Toetusvõimalused riigi tasandil perioodil 2014-2020

Riiklik Turismi Arengukava 2014-2020 aitab ellu viia rakendusasutus EAS Turismiarenduskeskus(TAK) 2014-2020. EAS juhib 3 valdkondlikku teemat: tootearendus, turundus, tugiteenus ehk Eesti tuntus reisisihina, mitmekesised turismitooted/teenused ja kvaliteet ning infosüsteemid

➤ Tugiteenus (infosüsteemid: visitestonia.com ja puhkaeestis.ee, info- ja külastuskeskused, turu-uuringud ja statistika) (3,3 MEUR)

➤ Turundus Eesti kui reisisihi tuntuse suurendamine (26,5 MEUR)

Sihtturud: Soome, Venemaa, Rootsi, Norra, Itaalia, Saksamaa, Hispaania, Suurbritannia, Prantsusmaa, Poola, USA, Läti, Leedu, Aasia strateegiline koostöö, äriturism

Toimub turupõhine lähenemine: turundamine sihtturgudel koos partneritega

EAS loogika: tugi + omafinantseering

➤ Turismi toode ja sihtkoha arendus (3 MEUR)

Teemapõhiselt tootearendus/teemajuhtimine (tervis ja toit, kultuur ja sündmused, perepuhkus ja loodusturismiarendus, jne): koolitused, seminarid, kvaliteedi märgised – tärnid, järgud, rukkilill jne. Regionaalne arendus ja võrgustike loomine (koostöö infokeskused, regiooni katused, maakonnad)

Turismivaldkonna arendamiseks planeeritavad toetusmeetmed ja programmid. Koordineerib EAS rakendusasutusena

➤ Rahvusvaheliste ürituste ja konverentside korraldamine

Toetab rahvusvaheliste sündmuste korraldamist, mis omavad olulist reisi-motivatsiooni Eesti külastamiseks. Eesmärk on tõsta sündmuste rahvusvahelist konkurentsivõimet, aidates kaasa professionaalsele turundusele ja suurendades sündmuse atraktiivsust sihtgruppidele (olenevalt projektist 15000-200000 eurot, avaneb märtsis); eelarve kokku 2014-2020 – 7,4 MEUR

➤ Uute ärimudelite kasutuselevõtmise toetusmeede

Toetust saavad taotleda väikese ja keskmise suurusega turismivaldkonnas tegutsevad ettevõtted. Eesmärgiks on väikese ja keskmise suurusega turismiettevõtete ärimudelite uuendamine ja innovatsiooni toetamine turismitulude suurendamiseks; sihtgrupiks on majutusettevõtte, turismiattraksioon, terviseturismi ettevõtte

- Ettevõtte protsesside uuendamine (töötajad ja /või tarnijad)
- Ressursi efektiivne kasutus
- Klientidele suunatud teenuste disain, toodete eristumine ja ligipääsetavus
- Uued müügikanalid

(kuni 200000 eurot, avaneb aprillis); eelarve kokku 2014-2020 6 MEUR

➤ Rahvusvaheliselt huvipakkuvate turismiattraksioonide arendamise toetamine;

multi-funktsionaalse konverentsi- ja messikeskuse rajamine ja rahvusvaheliselt huvipakkuvate olulist reisi-motivatsiooni loovate pereturismiattraksioonide rajamine

- Toetus konverentsikeskusele kuni 5 meur – 1 keskus Eestisse
- Pereatraksioonile kuni 8 meur – kuni 1-3 atraksiooni (eeltaotluste voor 2016)
- Väikesadamate arendamine (5 meur), taotleda saavad kõik sadamapidajad, kelle sadam on Sadama registrisse kantud meresadam (eeldatav taotlusvoor 2015-2016)

eelarve kokku 2014-2020 19.912500 eurot

Regionaalne toetus - Piirkondade konkurentsivõime tugevdamine (PKT) infrastruktuuri investeringud; eesmärgiks on rohkem ja paremaid töökohti ning paremad ühendusvõimalused

SH TURISM. Piirkondades, kus töökohtade loomisel on tugevad eeldused turismisektoril toetatakse külastusobjektide kasutuse elavdamist ja mitmekesistamist, sh toodete ja teenuste väljaarendamist; piirkondlike turismivõrgustike väljakujundamist.

VALDKONNA ASJAOSALISTE OOTUSED ja TEGEVUSSUUNAD

Töötubades arutelude käigus selgusid vajadused, mida turismiettevõtjad peavad oluliseks turismiettevõtluse arendamisel tegevuspiirkonnas. Probleemide lahkamisel kerkis suurima probleemina ettevõtjate omavahelise koostöö ja info jagamise vajadus, ühise turundamise vajadus. Samas ei olnud ettevõtjad valmis põhjalikult analüüsima koostöömodelit, mis võiks piirkonna ettevõtjaid ühendada. Kuna piirkonnas on vähemalt 2-3 turismi- ja puhkepiirkonda, mis võiksid kujundada endale kaubamärgi, siis arutleti ka piirkonnale ühe tugeva kaubamärgi või mitme kaubamärgi väljatöötamise teemal.

Oluliseks peeti pakutavate toodete/teenuste kvaliteeti ja teenindajate kvalifikatsiooni. Arutelude tulemusel peeti vajalikuks korraldada spetsiifilisi koolitusi, mis toimuksid kas piirkonna ettevõtjatele või teiste Leader tegevusgruppidega koostöös. Koolituste korraldamisel arvestatakse riigi ja regiooni poolt pakutavaga, et ei tekiks dubleerimist.

Probleemina toodi esile, turismiobjektid, mis piirkonnas olemas on, on madala multifunktsionaalsuse tasemega ja kasutusel hooajaliselt (peamiselt suvel). Kirikud, kui vaatamisväärsused ei ole külastajale avatud. Arutleti, et objekti või vaatamisväärsuse kasumlikkust ja atraktiivsust tõstab see kui on pakkuda rohkem kui ühe teemavaldkonna teenust ning tegevusi jagub erinevateks hooegadeks Hea näitena toodi esile, et kirikud võiksid olla tegevad kui turismiinfopunktid.

Töörühm koostas põhimõtted, millega tuleb arvestada toetuse taotlemisel ettevõtluse s.h. turismiettevõtluse meetmest. Arutelude tulemusel leiti, et ettevõtlusmeetme juures võiks olla alammeede, mis võimaldab ettevõtjatel koostööle suunavaid projektitaotlusi esitada.

Kõik arutelude käigus esile tõstetud põhimõtted on ära toodud raporti viimases osas „Töörühmade arutelude kokkuvõtte“, siin töögrupi juhi poolt pakutud kõige vajalikud põhimõtted, millega arvestada (turismi)ettevõtlustoetuse taotlemisel

Toetada:

- Investeering toetab uute/innovaatiliste toodete/teenuste väljaarendamist (aitab luua piirkonnast kuvandi kui atraktiivsest ja külalislahkest turismipiirkonnast)
- Investeering toetab uute töökohtade loomist ja olemasolevate töökohtade säilitamist

- Investeering toetab ettevõtlusega alustajat, kui selleks puudub võimalus teistest riigi poolt pakutavatest toetusmeetmetest toetust saada.

Mitte toetada:

- Investeering ei toeta projekteerimist, kui on selge, et projekteeritava ehitise/rajatise ehitamise maksumus ületab LEADER meetmest taotletava võimaliku toetuse summa ja taotlejal puuduvad muud vahendid ehitamiseks.
- Investeering ei toeta üksiku ettevõtja poolt esitatud taotlusi pehmetele tegevustele (koolitused?, turundusmaterjalid,)
- Investeering ei toeta MTÜ-de ja SA-de taotlusi ettevõtlusmeetmest või toetab olulise piirkonda vajaliku investeeringu puhul ettevõtjaga samadel alustel

Töörühma ettepanek koostöö alammeetmele:

- Investeering toetab ühisturunduse tegevusi, mis aitavad oluliselt kaasa piirkonna tuntuse kasvule
- Investeering toetab projektide toel tehtud tegevuste/investeeringute jätkusuutlikkust, kui tehtud investeeringud aitavad oluliselt tõsta kogu piirkonna mainet turismiapiirkonnana
- Investeering toetab turismiettevõtjate koostööprojekte, kus projektitegevuse käigus likvideeritakse koostööd takistavad puudused (vähemalt kolm osapoolt)

VISIOON ja STRATEEGILISED EESMÄRGID

Visioon 2020

Koostööle orienteeritud külalislahke ja kvaliteetsete teenustega turismisihtkoht sise- ja väliturul. Hindab loodussäästlike tehnoloogiate kasutamist. Võlub külastajaid maalilise loodus- ja kultuurimaastikuga pakkudes aktiivse puhkuse võimalusi.

Strateegilised eesmärgid

1. Ida-Harju Koostöökoja tegevuspiirkond on atraktiivne ja tuntud kui loodusturismi ja pärandkultuuri turismisihtkoht oma kindla kaubamärgi ja tuntud sündmustega.
2. Olemas on tegevuspiirkonna turismiettevõtjate koostöövõrgustik ja toimiv turundusplaan sise- ja väliturule.
3. Ettevõtete teenused/tooted on kvaliteetsed ja mitmekesised, kogukond on kaasatud turismiarendustesse.

Valitavate tegevuste mõõdikud

- Turismiettevõtte tulemuse mõõtmisel tuleb arvestada külastuste s.h. korduvkülastuste arvu kasvu, uute toodete/teenuste arvu kasvu, kvaliteedi tõusu teenuse pakkumisel, korrastatud objektide arvu, säilinud ja loodud töökohtade arvu, töötasu maksmist.
- Ettevõtjate koostöö ja ühisturunduse mõõtmisel tuleb arvestada koostöös valminud tootepakettide arvu, läbiviidud koolituste ja koolitustel osalenute arvu, taotletud kvaliteedimärgiste arvu, koostööd piirkonnas tugiteenuse pakkujatega.

Sündmusturismi puhul tuleb arvestada sündmusel prognoositavat osalejate arvu, sihtkoha tuntuse kasvu läbi sündmuse toimumise, eelnevalt toimunud turunduskampaaniate arvu, koostööd teiste piirkonna ettevõtjatega

Strateegia sidusus teiste arengustrateegiatega ja -kavadega

Riiklik Turismi Arengukava 2014-2020

<https://www.riigiteataja.ee/akt/3191/1201/3015/lisa.pdf>

Turismivaldkonna arendamiseks planeeritavad toetusmeetmed ja programmid

- Rahvusvaheliste ürituste ja konverentside korraldamise toetamine
- Uute ärimudelite kasutuselevõtmise toetamine
- Rahvusvaheliselt huvipakkuvate turismiattraksioonide arendamise toetusmeede
- Väikesadamate võrgustiku väljaarendamise toetusmeede
- Eesti kui reisisihi tuntuse suurendamise programm
- Turismiinfo juhtimise programm
- Turismitoodete arenduse juhtimise programm

https://www.mkm.ee/sites/default/files/turismimeetmed_1706_1.pdf

Harju maakonna turismi arengustrateegia 2025

http://harju.maavalitsus.ee/documents/182179/4163295/HM_turismi_arengukava_2015.indd.pdf/6c6cef27-461f-42cc-aa52-480243dd0516

Aegviidu valla arengukava 2014-2018

Lk 21-26 Turism ja puhkemajandus

on Aegviidu valla üheks perspektiivsemaks majandusharuks, seda eelkõige piirkonna atraktiivse loodusliku keskkonna tõttu. Aegviidu vald paikneb Kõrvemaa maastikurajoonis ning osa vallast kuulub Kõrvemaa maastikukaitseala koosseisu - seetõttu on Aegviidut nimetatud ka Kõrvemaa pealinnaks. Kõrvemaal on mitmekesise pinnamoega metsade-, soode- ja järvederikas maastik, kultuurmaastikke leidub vähe. Aegviidu alevi keskusest kagu pool paikneb seitsmest pisijärvest koosnev Nelijärve järvestik.

Aegviidu vald paikneb Kõrvemaa keskel. Siit kulgevad läbi olulised teed ümbritsevatele kaitsealadele ja seega omab vald head lähtekohta piirkonna loodusturismi teabe ja -tegevuse koondamisel ning jagamisel.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/420092013050>

Anija valla turismi arengukava

Anija vallas on 2014 aastal koostatud Anija vallale ja Kõrvemaale eraldi turismiettevõtlust toetav turismi arengukava.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/403102014014>

Kose valla arengukava 2015-2025, punkt 2.3. ettevõtlus ja 2.3.1. turism

Tänu looduse mitmekesisusele on olemas head tingimused aktiivse puhkuse korraldamiseks. Tähtsamad loodusturismi külastusobjektid on Tuhala karstiaala ja sellel asuv Nõiakaev ning Saula Siniallikad. Potentsiaalsed puhke- ja virgestusalad on Pirita jõe äärsed alad, Paunküla ja

Tuhala maastikukaitsealad ning Mahtra, Tammiku ja Kämbla looduskaitsealad. Rekreatsiooni eesmärgil kasutatakse ka Kose aleviku piiridesse jäävaid kaitsemetsi. Valla vaatamisväärsamad kultuuriobjektid on Kose-Uuemõisa Koduloomuuseum, Kose ja Tuhala kirikud ning vanad mõisakeskused Kose-Uuemõisas, Orus, Ravilas, Tammikul, Triigis, Harmis ja Tuhalas.

<http://www.kosevald.ee/documents/825002/1208340/Kose-valla-AK-2015-2025.pdf/e35379a0-5688-4b8a-b2d8-07d8c5595ca7>

Raasiku valla arengukava 2013-2024

Ei käsitle turismi arendamist oma territooriumil.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/416092014010&leiaKehtiv>

TÖÖRÜHMADE ARUTELUDE KOKKUVÕTTED

I koosolek toimus 18.veebruari,

kus töörühma juht tutvustas töörühmas osalejatele Eesti Riiklikku Turismi Arengukava 2014-2020 ja turismivaldkonna arendamiseks planeeritavaid toetusmeetmeid ja programme (lisa 1-ettekanne, lisa 2-memo). Teadmine, milliseid toetusmeetmeid rakendab riik turismi edendamiseks võimaldab töörühmal paremini ette valmistada toetusmeetmeid, mis aitaksid turismiettevõtetel saada võrdväärseks partneriks riigi poolt ettevalmistatud plaaniliste turundustegevuste elluviimisel ning otsustada, mis on kõige vajalikumad tööriistad ettevõttele. Koosoleku käigus toimusid grupitööd. I grupitöö käsitles probleeme, mida töörühma liikmed leidsid olevat piirkonnas, mis ei lase turismi edendada määral, kuid seda vajalikuks peetakse, samuti püüti leida probleemidele lahendused, mis aitavad ettevõtetel paremini turiste teenindada ja mis võiksid olla meetme aluseks

Probleemi kirjeldus / lahendus, mida saab meetme raames lahendada

- 1) Turundamine – ettevõtja turundamise oskus on kehv / koolitused ja koostöö
- 2) Turismiobjektid, mis on olemas, on madala multifunktsionaalsuse tasemega ja kasutusel hooajaliselt (peamiselt suvel). Kirikud, kui vaatamisväärsused ei ole külastajale avatud / Objekti või vaatamisväärsuse kasumlikkust ja atraktiivsust tõstab see kui on pakkuda rohkem kui ühe teemavaldkonna teenust ning tegevusi jagub erinevateks hooaegadeks. Kirik kui turismiinfopunkt
- 3) Väikeettevõtja starditoetuse kadumine riigi poolt / Leader meetmest väikeettevõtja starditoetus
- 4) vähene omavaheline koostöö turundustegevustes; vähene infovahetus / koostöövõrgustik; raha / ressurss / aeg / ettevõtlikud inimesed ja aktiivsus / vabatahtlik töö
- 5) Ühisturundus / messidel käimine, ühiselt jõuab rohkem
- 6) Ettevõtte kõrge majanduskulud / majanduskulude vähendamisega seotud projektid.
Küte, energiasääst, tööjõukulud jm.
- 7) Madalhooajalisus / tootearendus

- 8) Kvaliteetsete majutuskohdade vähesus. On arenemas nišiturism, mille puhul nõutakse ka kõrgemaid tingimusi.

Probleemid, mille lahendamine ei ole võimalik Leader meetme raames

- 9) Matkarajade puhul, inimeste üldine teadlikkus ja vastutuse võtmise tahe on madal / probleem on üleüldine, Leader üksi ei saa probleemi lahendada Veehoidla potentsiaal on kasutamata: liiga palju omanikke-haldajaid, nende vahel puudub koostöö, inglise keelde tõlgitult mõistetakse valesti sõna „veehoidla“ / tootearendus ja turundusplaan kõiki osapooli kaasav (kuivõrd suudab Leader aidata erinevatel osapooltel koostööd hakata tegema?)
- 10) Tööjõukulud ja seadusandlus?
- 11) Muinsuskaitsealuste projektidega on suur probleem.
- 12) Viitade paigaldamine, läbirääkimised maanteeametiga aeganõudev ja kallis

Probleemidele lahenduste leidmisel tuleb kindlasti silmas pidada ka teisi toetusvõimalusi, mida pakuvad erinevad EAS rakendusmeetmed ja Töötukassa võimalused, loodav tööhõivekava (PAETE). Leader ettevõtlusmeetme väljatöötamisel tuleb nende erinevate toetusmeetmetega arvestada, et ei tekiks dubleerimist. Ressursse aitab näiteks kokku hoida, piirkonna ettevõtja leiab võimaluse osaleda EAS turismiettevõtjale mõeldud tootearendus- ja turunduskoolitustel. Kuna head koolitajad on kallid, siis on ressursi kokkuhoiu huvides parim võimalus LEADER tegevgruppidel ühiselt koostöös turismiettevõtja koolitusi korraldada.

II koosolek toimus 25. veebruaril,

kus kõigepealt vaadati üle probleemid ja lahendused ning seejärel defineeriti visioon 2020 ning kirjeldati põhimõtted, millega arvestada toetuse taotlemisel (lisa-3)

VISIOON 2020 sõnastamine

Koostööle orienteeritud külalislahke ja kvaliteetsete teenustega turismisihtkoht sise- ja väliturul. Hindab loodussäästlike tehnoloogiate kasutamist. Võlub külastajaid maalilise loodus- ja kultuurimaastikuga pakkudes aktiivse puhkuse võimalusi.

Põhimõtted, millega arvestada toetuse taotlemisel

- Investeering toetab uute/innovaatiliste toodete/teenuste väljaarendamist, mis aitab luua piirkonnast kuvandi kui atraktiivsest ja külalislahkest turismipiirkonnast
- Investeeringu toetusega saadud inventar peab looma uusi koostöö toote- ja teenusepakette; inventari soetuse puhul peab taotluses olema väljatoodud tema kasutegur piirkonnale
- Investeering toetab ja aitab kaasa piirkonna turismiteenuste mitmekesistamisele
- Investeering toetab uute töökohtade loomist ja olemasolevate töökohtade säilitamist
- Investeering toetab ühisturundustegevusi, mis aitavad oluliselt kaasa piirkonna tuntuse kasvule
- Investeering toetab ettevõtte arengut, toetades töötaja koolitamist, kui alternatiivne koolituskava ei paku võimalust
- Investeering toetab projektide toel tehtud tegevuste/investeeringute jätkusuutlikkust, kui tehtud investeeringud aitavad oluliselt tõsta kogu piirkonna mainet turismipiirkonnana

- Investeering toetab ettevõtte müügikanalite loomist (täpsustada?)
- Investeering toetab ettevõtlusega alustajat, kui selleks puudub võimalus teistest riigi poolt pakutavatest toetusmeetmetest toetust saada
- Investeering toetab projekteerimist juhul kui taotleja põhjendab, kuidas ja milliste vahenditega ehitise valmib
- Investeering toetab turismiettevõtjate koostööprojekte, kus projektitegevuse käigus likvideeritakse koostööd takistavad puudused (vähemalt kolm osapool)
- Investeering ei toeta projekteerimist, kui on selge, et projekteeritava ehitise/rajatise ehitamise maksumus ületab LEADER meetmest taotletava võimaliku toetuse summa ja taotlejal puuduvad muud vahendid ehitamiseks.
- Investeering ei toeta üksiku ettevõtja poolt esitatud taotlusi pehmetele tegevustele (flaierid, turundusmaterjalid,)
- Investeering ei toeta MTÜ-de ja SA-de taotlusi ettevõtlusmeetmest või toetab olulise piirkonda vajaliku investeeringu puhul ettevõtjaga samadel alustel

III koosolek toimus 3. märtsil,

kus koosoleku käigus vaadati üle eelmisel korral kirja pandud põhimõtted, millega arvestatakse turismiettevõtlusmeetme ja hindamiskriteeriumide koostamisel ja kirjeldati strateegilised eesmärgid.

Strateegilised eesmärgid

1. Ida-Harju Koostöökoja tegevuspiirkond on atraktiivne ja tuntud kui loodusturismi ja pärandkultuuri turismisihtkoht.
2. Ida-Harju tegevuspiirkonnale on loodud piirkonna eripära rõhutavad brändid
3. Erinevate turismiteenusepakkujate koostöö on suurenenud, olemas on tegevuspiirkonna koostöövõrgustik.
4. Tegevuspiirkonna turismiettevõtjate teenuste/toodete kvaliteet on kõrge ja teenust pakutakse aastaringi.
5. Paranenud on tegevuspiirkonna kui turismipiirkonna turundustegevus nii sise- kui välisurul.
6. Turismiettevõtluse tooted/teenused on mitmekesised ja hästi viidastatud, toimib ettevõtjate omavaheline informatsiooni jagamine, kogukond on kaasatud turismiarendustesse.
7. Tegevuspiirkonnas toimuvad sündmused on saanud rahvusvaheliselt tuntuks, tegevuspiirkonnal on oma sündmuste kalender.

Mõõdikud eesmärgi saavutamiseks

- Turismiettevõtte tulemuse mõõtmisel tuleb arvestada külastuste s.h. korduvkülastuste arvu kasvu, uute toodete/teenuste arvu kasvu, kvaliteedi tõusu teenuse pakumisel, korraldatud objektide arvu, säilinud ja loodud töökohtade arvu, töötasu maksmist.
- Ettevõtjate koostöö ja ühisturuduse mõõtmisel tuleb arvestada koostöös valminud tootepakettide arvu, läbiviidud koolituste ja koolitustel osalenute arvu, taotletud kvaliteedimärgiste arvu, koostööd piirkonnas tugiteenuse pakkujatega.

Sündmusturismi puhul tuleb arvestada sündmusel prognoositavat osalejate arvu, sihtkoha tuntuse kasvu läbi sündmuse toimumise, eelnevalt toimunud turunduskampaaniate arvu, koostööd teiste piirkonna ettevõtjatega

Hindamiskriteeriumid

1. Projekti innovaatus, uudsus /osakaal hindamisel 10 / uudne omavalitsuses, piirkonnas, Põhja-Eestis, Eestis, rahvusvaheliselt
2. Töökohtade säilimine, loomine /osakaal hindamisel 25 / kui ettevõtja on eelneval perioodil lubanud luua töökohti, aga pole täitnud lubadust, siis 5 punkti süsteemis 0-punkti (v.a. erijuhtumid) Säilimine (5-palli skaala) Loob 1 töökohta Majandusaasta aruanne
3. Külalistatavuse kasv / osakaal hindamisel 20/ töökohtade säilimine; külalistatavuse (käibe) kasv
4. Projekti ettevalmistus / osakaal hindamisel 20/ (tehniline ettevalmistus, realistlikkus, sisuline ettevalmistus, ettevõtte võimekus, eelarve, prognoos)
5. Sidusus ja jätkusuutlikkus / osakaal hindamisel 25/ (arengueeldus, mõju kogu piirkonnale, pärast projekti lõppu jätkuvad tegevused)